

MATURA 2011

PJESA I

LASGUSH PORADECI

Kënga pleqërishte

O këngë pleqërishte! Ti vjersh' e Vendit t'em!
Ti fjalë që më dhimsesh e që më bën ujem!
Tashi jam dëshëruar së largu të më vish:
Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërish!

.....
...Në hije të kasolles që nxin atje mi mal,
J-a nis me zë të shtruar...j-a merr më dal-nga-dal...;
J-a thua më të dhembshur...j-a thua më të qarë...,
J-a derdh e përvëluar...j-a zjen... e ja heq zvarë...
Pastaj fillon të ngrihesh, e nis e j-a thërret:
Dh'aq letë- e ngreh së poshti...aq fort e shpje përpjet...,
Aq dyke mërmëruar me zë të parpalitur
Rënkimi –i zemrës s'ate ronitet më të ngjitur...,
Sa... që nga lartësira ku vate fluturoj...,
Me sulm e ulërimë këputet si përroj...
E rrjeth për tatëpjetë prej kulmit qielluar
Si breshër i thërrmuar...si lot i përvëluar...
Pastaj të shuhet zëri...e rrihesh... edhe vdes:
Mjerimi-i vetëvetes të thjevi mes-për-mes:
Së felli-e pa mëshirë të thjevi dhembja jote,
Dëshir' e varfëruar e Këngës magjiplotë!

.....
.....
O këngë pleqërishte! O vjersh' e Vendit t'em!
O fjalë që më dhimsesh, e që më bën ujem!
O mall! O psherëtimë! O vajë! – O lot i zi!
O shpirt i përvëluar që qan nër syt' e mi!
Si ngrihet që nga deti një valë- e dëshëruar:
Nga fund' i zemrës s'ate ti ngrihesh dyke vuar;
E prapë posi vala, që bje së-rish në det:
Ti bje në fellësirën e zemërës së vet.

MATURA SHTETËRORE

Për pyetjet nga 1 deri në 6 rrethoni **vetëm** alternativën e saktë.

1. Kjo poezi e Poradecit bën pjesë në lirikat e tij: **1 pikë**

- A) Filozofike.
- B) Të peizazhit.
- C) Erotike.
- D) Shoqërore.

2. Ç'funksion luan përdorimi i foljeve *nis, merr, thua*, në strofën e dytë? **1 pikë**

- A) Krijon efekte simbolike.
- B) Shërben si refren i poezisë.
- C) Krijon imazhin e fazave të këngës polifonike.
- D) Krijon përshtypjen e trokitjes së hapave në kalldrëm.

3. Është fjalë e krijuar nga Lasgushi (neologjizëm): **1 pikë**

- A) mjerimi,
- B) psherëtimi,
- C) qielluar,
- D) kënga.

4. Cili nga çiftet e mëposhtme krijon antonimi të kontekstit poetik? **1 pikë**

- A) Që më dhimsesh - që më bën ujem.
- B) Pastaj fillon të ngrihesh – pastaj të shuhet zëri.
- C) J-a nis me zë të shtruar - j-a merr më dal-nga-dal.
- D) Të thjevi dhembja jote – e rrihesh.. edhe vdes.

5. Imazhi *i valës së detit* në fund të poezisë është përdorur për të treguar: **1 pikë**

- A) procesin dinamik të krijimit.
- B) egërsinë dhe butësinë e detit.
- C) misterin që mbart deti në vetvete.
- D) lidhjen e përjetshme midis valës dhe bregut.

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

6. Cili nga vargjet e mëposhtme shërben si lajtmotiv i poezisë? **1 pikë**

- A) O fjalë që më dhimsesh, e që më bën ujem!
- B) O këngë pleqërishte! Ti vjersh' e Vendit t'em!
- C) Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërish!
- D) O mall! O psherëtimë! O vajë! – O lot i zi!

7. Pse poeti, si dhe te *Vdekja e Nositit*, e përjeton procesin krijues si shumë të dhimbshëm e të mundimshëm? Mendimin tuaj ilustrojeni me detaje nga fragmenti. **2 pikë**

8. Shpjegoni si lidhet *kënga pleqërishte* me vetë poetin. Ç'rëndësi ka kjo këngë për të? **3 pikë**

9. Në këtë poezi procesi krijues kalon në tri faza: *ngjitje*, *pikë kulmore* dhe *zbritje*.

Gjeni nga një varg që shënon secilën fazë. **3 pikë**

ngjitja: _____

pika kulmore: _____

zbritja: _____

10. Zbuloni një metaforë emërore dhe një epitete metaforik, që janë përdorur për të cilësuar *këngën pleqërishte*. **2 pikë**

metaforë emërore: _____

epitete metaforik: _____

MATURA SHETËRORE

11. Gjeni në poezi një detaj që krijon efekt pamor dhe një tjetër që krijon efekt dëgjimor. **2 pikë**

pamor: _____

dëgjimor: _____

12. Cila është mënyra e foljes në vargun: *Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërish!?*

Cili është funksioni i këtij përdorimi? **2 pikë**

mënyra: _____

funksioni: _____

13. Mbi cilën figurë të stilistikës ngrihen katër vargjet e fundit? Interpretoni nëntekstin e këtij përdorimi. **3 pikë**

figura: _____

interpretimi: _____

PJESA II

BALZAK

Evgjeni Grande (fragment)

Evgjeninë e kishte regjur vetmia. Ajo ishte në gjendje t'i shikonte dhe t'i gjykonte me sy të mprehtë ngjarjet rreth saj; e mësuar nga plaga e dashurisë dhe nga edukata, ajo i vërente çështjet thellë me intuitë. Ajo pat kuptuar dhe ish bindur se i shoqi dëshironte vdekjen e saj që t'i merrte pasurinë, atë pasuri të madhe që ishte rritur edhe më tepër nga trashëgimi që la noteri, i ungji i kryetarit, si dhe nga ajo e ungjit tjetër, abatit Krysho, të cilin zotit iu shkrep ta thërrasë pranë tij. Vajza buzëplatur dhe e vetmuar pat mëshirë për kryetarin; po zoti ia mori hakun për poshtërsinë dhe indiferencën e një bashkëshorti, i cili respektonte, si garancinë më të fortë, pasionin pashpresë që ushqente Evgjenia. T'i dhuronte një fëmijë, a nuk do të thoshte kjo që t'ia rrëzonte kryetarin të gjitha shpresat e egoizmit të tij, gëzimet dhe ambiciet e tij? Zoti e rrethoi robëreshën e tij me thasë plot me florinj. Po kësaj gruaje nuk i bënte asnjë përshtypje ari. Ajo i kishte varur të gjitha shpresat e saj në qiell. Jetonte e devotshme, pa bërë zhurmë, ndihmonte vazhdimisht dhe fshehurazi fatkeqët.

Kështu zonja De Bonfons mbeti e ve në moshën 33 vjeç, me një pasuri prej tetëqindmijë frangash të ardhura në vit, akoma e bukur ashtu siç mund të jetë një grua që ecën drejt të dyzetave. Fytyra e saj është e bardhë, e qetë, zëri i saj i ëmbël, i butë dhe sjelljet e saj të thjeshta. Në zemrën e saj ka bërë fole fisnikëria që rrjedh prej dhembjes dhe shenjtëria e një njeriu që nuk e ka njollosur kurrë shpirtin në kontakt me botën e jashtme. Po në të njëjtën kohë, ajo ka marrë tiparet e një vajze të plakur dhe zakonet bajate që rrjedhin nga jeta e mbyllur e provincës. Megjithëse ka tetëqindmijë franga të ardhura, ajo vazhdon të jetojë ashtu si jetonte dikur e shkreta Evgjeni Grande. Zjarrin e ndez vetëm ato ditë që e lejonte i ati dhe e shuan sipas programit të ditëve të çupërisë së saj. Vazhdon të vishet si e ëma.

Shtëpia e saj në Somyr, pa diell, pa ngrohtësi, e zymtë, melankolike, është pasqyra e gjallë e jetës së saj. Vazhdon të grumbullojë me kujdes të ardhurat dhe ndofta tek-tuk ka ndonjë që e quan koprrace dhe zemërngushtë. Po këto thashetheme ajo i përgënjeshton me përdorimin fisnik të pasurisë së saj. Ajo ngriti institute mirëbërëse, një azil për pleqtë, hapi shkolla fetare për fëmijët dhe një bibliotekë publike, me gjithë pajisjet. A nuk mjaftonin këto që t'ua mbyllnin gojën atyre që llomotitnin poshtë e lartë për koprracinë e saj? Zonja De Bonfons, që disa me tallje e quanin "zonjushë", frymëzon ndër të gjithë respektin më të thellë. Ajo i zbukuroi kishat e Somyrit... Po megjithatë, në atë zemër fisnike që rrihte vetëm për ndjenjat më ledhatare, tashti nisi të rëndonte pesha e interesit dhe e llogarive. Dhe

MATURA SHTETËRORE

ngjyra e ftohtë e parasë filloi të pasqyrohej në atë jetë qiellore dhe ta bënte të humbiste besimin ndaj ndjenjave, atë grua që ish kokë e këmbë ndjenja.

- Vetëm ti më do në këtë botë, - i thosh Nanosë.

Dora e kësaj gruaje shëron plagët e fshehta të atyre që vuajnë. Evgjenia po ecën në rugën drejt qiellit, e shoqëruar nga shumë vepra mirëbërëse. Madhështia e shpirtit të saj ia mbulon vogëlsitë, edukatën dhe zakonet e saj të përditshme.

Kjo është historia e kësaj gruaje, e cila, ndonëse jetoi në këtë botë, nuk ish për këtë botë. Ajo qe lindur për të qenë grua e shkëlqyeshme dhe nënë; dhe tashti s'ka as burrë, as familje, as fëmijë.

Shënim:

De Bonfons ~ Në këtë fragment, Evgjeni Grande shpesh prezantohet me mbiemrin *De Bonfons*, të cilin e ka marrë pas martesës.

Për pyetjet nga 14 deri në 20 rrethoni **vetëm** alternativën e saktë.

14.Ç'cilësi e karakterit të bashkëshortit të Evgjenisë zbulohet në marrëdhënien që ai ka me të? **1 pikë**

- A) Egoizmi.
- B) Përrulësia.
- C) Vetëmohimi.
- D) Përkushtimi.

15.Evgjenisë nuk i bën më asnjë përshtypje *ari*, sepse:

1 pikë

- A) ajo e di që s'është i saj.
- B) vlera e tij kishte filluar të binte.
- C) ai nuk ia rikthen dot dashurinë e humbur.
- D) mendon se ai i mjafton për të gjithë jetën që i mbetet.

16.Në cilën nga alternativat e mëposhtme është përdorur metafora?

1 pikë

- A) Zjarrin e ndez vetëm ato ditë që e lejonte i ati.
- B) Po kësaj gruaje nuk i bënte asnjë përshtypje *ari*.
- C) Ajo i vërente çështjet thellë me intuitë.
- D) Në zemrën e saj ka bërë fole fisnikëria.

17. Cili është sinonimi i fjalës *regjur* në fjalinë e mëposhtme? **1 pikë**

Evgjeninë e kishte *regjur* vetmia.

- A) Nënshtruar.
- B) Stërvitur.
- C) Pushtuar.
- D) Lodhur.

18. Evgjenia mund të përshkruhet si një grua: **1 pikë**

- A) cinike dhe egoiste.
- B) e ftohtë dhe indiferente.
- C) fisnike dhe e virtytshme.
- D) e dashur dhe gazmore.

19. Në fragmentin më lart, Evgjenia e ndien se mund të mbështetet vetëm te: **1 pikë**

- A) i shoqi.
- B) Nanoja.
- C) abati Krysho.
- D) njerëzit që vuajnë.

20. Në cilën nga alternativat e mëposhtme mbiemri është përdorur me kuptim të drejtpërdrejtë? **1 pikë**

- A) Ngjyra e ftohtë e parasë.
- B) Shtëpi melankolike.
- C) Fytyrë e bardhë.
- D) Zakonet bajate.

21. Disa zakone të vjetra mbeten të rrënjosura te Evgjenia, edhe pse është mjaft e pasur. Gjeni në fragment dy të tilla, që dëshmojnë jetën që ajo bën tashmë. **2 pikë**

MATURA SHTETËRORE

22.

a) Ku qëndron ndryshimi më i madh midis Evgjenisë dhe të atit? **1 pikë**

b) Evgjenia jeton në një mjedis provincial. Zbuloni një tipar dallues të këtij mjedisi. **1 pikë**

c) Pse Evgjenia i përkushtohet kaq shumë bamirësisë? **1 pikë**

23. Cila është figura e stilistikës që përdor Balzaku, për të përshkruar Evgjeninë?

Me ç'pjesë të ligjëratës krijohet ajo?

2 pikë

figura: _____

pjesa e ligjëratës: _____

24.

a) Shpjegoni dramën e madhe të jetës së Evgjeni Grandesë. Mbështeteni mendimin tuaj me ilustrime nga fragmenti. **3 pikë**

b) Ç'ndjesi ju shkakton ky fragment, që është edhe mbyllja e romanit? Cili është mendimi i parë që ju lindi, kur e mbaruat së lexuari atë? **2 pikë**

25. A do t'i rekomandonit një mikut tuaj të lexonte romanin "Evgjeni Grande"?
